

PROFIEL

Onbekend en zeer bemind

Hoogste tijd om kennis te maken met het werk van de koningin van het ervarings theater. Regisseur Boukje Schweigman maakt nu haar eerste voorstelling voor de grote zaal. 'Mime is voor veel mensen ongrijpbaar.'

Het publiek belandt in een duistere droomwereld

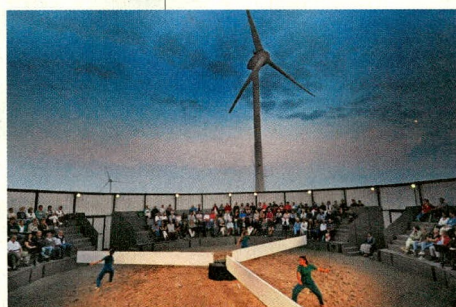
vol onbereikbare hoogtes en diepe afgronden: de eerste grotezaalproductie van Boukje Schweigman, *Val*, die vanavond in Utrecht in première gaat, is een ode aan het vallen. En dat betekent dat de spelers zich op onverantwoorde grote hoogte in de nok van de schouwburg begeven om vervolgens hard op het podium neer te ploffen – laat het maar aan regisseur Schweigman over om dat voor elkaar te krijgen. Haar spelers gaan altijd tot het uiterste.

Het oeuvre van Schweigman (45) is indrukwekkend; na haar met prijzen overladen afstudeervoorstellingen aan de mimeschool, *Klep* en *Benen*, volgde een lange reeks voorstellingen

– *Dreef*, *Wiek*, *Zweep*, *Spiegel*, *Blaas*, *Hoek*, *Erf* – die veelal op zomertheaterfestivals zijn te zien. Theater zonder woorden, maar met muziek, dans, mime, licht en objecten: een gigantische witte ballon van textiel waar het publiek wordt uitgenodigd in te kruipen, een plastic tunnel om je doorheen te wurmen, een

‘Iedereen maakt vroeg of laat een val in zijn leven’

propeller ter grootte van die van een windmolen die drie danseressen genadeloos voortjaagt. Die laatste voorstelling, *Wiek*, stond afgelopen zomer vier weken in Antwerpen en was elke avond uitverkocht – Schweigman heeft een heleboel fans.

FOTOS: JOCHEN JURGENS, LEX DE MEESTER, MANERICH & BUDWILOWITZ

Van boven naar beneden: de voorstellingen *Grond* (2008), *Wiek* (op de foto in 2018) en *Val* (2019)

En toch is haar naam bij het grote publiek niet per se bekend – best gek, als je tegelijkertijd, in kringen van kenners, ‘de koningin van het ervaringstheater’ wordt genoemd. Maar Schweigman zelf snapt het wel, zegt ze kort voor de première van *Val*: ‘Mime is voor veel mensen ongrijpbaar als ze het nooit hebben gezien. En toch is het heel toegankelijk wat we doen; mijn voorstellingen hebben een kop en een staart en een spanningsboog, er is bijna geen ontkomen aan. Maar ik wil niks opleggen of voorkauwen. De wieden in *Wiek*, die de dansers voortstuwen, staan voor de ene bezoeker voor de ratrace op kantoor, voor de ander voor het drukke gezinsleven waaraan nauwelijks valt te ontsnappen en voor een derde voor de voortrazende tijd of het leven zelf. Ik creëer een ervaring voor bezoekers, want alleen door ervaring word je wijzer, daarvan ben ik overtuigd.’

De ervaring die in *Val* wordt aangewakkerd: angst – zonder zelf in die nok van het theater te hoeven klimmen. Schweigman: ‘Het theater is een veilige plek. Je weet als bezoeker: na anderhalf uur kom ik er heelhuids weer uit. Maar binnen de veiligheid kun je spannende situaties creëren, dat is het mooie: je kunt mensen hun angsten laten aangaan zonder dat het werkelijk fysiek gevaarlijk wordt.’ Voor het publiek, althans – bij haar spelers zoekt Schweigman de grenzen op. ‘We gaan niet alleen de hoogte in, ook de diepte van de orkestbak. Die is drie meter diep, er zijn dirigenten in doodgevallen. De spelers staan letterlijk op het

randje van de afgrond.
Val heet niet voor niets een 'ode aan het vallen'; Schweigman wil ook de schoonheid ervan laten zien. 'Iedereen maakt vroeg of laat een val in zijn leven, maar die wordt het liefst verdoezeld. Wie valt is een loser. Nee we willen stijgen, vooruitkomen, vertellen aan anderen hoe goed het met ons gaat. En toch is het eigenlijk zonde dat we zo bang zijn om te vallen. Want vallen kan een louterende ervaring zijn, waar je veel van leert.'

Schweigman begon het repetitieproces daarom met naar het 'valmoment' te vragen in het leven van haar spelers en van de blazers van rietkwintet Calefax, die de muziek verzorgen. 'Dat leverde heel mooie, persoonlijke verhalen op.'

Het hare? Schweigman aarzelt, vertelt eerst over haar vader, die tijdens het repetitieproces overleed. Hij viel zomaar neer, nota bene, een hartaanval – hoe griezelig direct kan het leven de kunst imiteren? 'Het leek wel of ik de dood van mijn vader over ons had afgeroepen door deze voorstelling te maken. Ik had een heel hechte band met hem, dacht altijd – voordat ik kinderen had: zijn dood zal het ergste zijn wat me kan overkomen. En toch bleek in de maanden daarna dat het leven doorgaat. Dat je veel veerkracht hebt en even weer helder ziet wat belangrijk is in het leven. En dat je in zo'n periode veel steun en liefde van anderen ontvangt.'

Iets later vertelt ze over haar dochter, op het zonnige plein van de oude Utrechtse school waar Schweigman& (zo heet het gezelschap) een kantoortje heeft. 'Ik ben een theatermaker die altijd bezig is de verwachtingen van het publiek te ontregelen. Over mezelf dacht ik daarom dat

ik niet zo vastzit aan allerlei verwachtingen over hoe dingen moeten zijn. Nou, dat viel best tegen. Mijn oudste, ze is nu 5, heeft een ontwikkelingsachterstand, waardoor ze veel extra zorg nodig heeft. Toen dat langzaamaan duidelijk werd de afgelopen jaren, bleek dat ook ik rondliep met een ideaalplaatje in mijn hoofd van hoe mijn kind zou zijn, de dingen die we samen zouden doen en de gesprekken die we zouden voeren. Dat moet je allemaal bijstellen. Ik had altijd wind mee gehad en nu opeens dit. Het is een heel

Boukje Schweigman

'Mijn voorstellingen gaan over kwetsbaarheid. Nu bleek ik zelf ook kwetsbaar'

proces om dat te accepteren. Verdrietig, maar ook mooi, omdat het leerzaam is en het je milder en liefdevoller maakt. Mijn voorstellingen gaan vaak over kwetsbaarheid. Nu bleken mijn gezin en ik ook kwetsbaar en echt, op een bepaalde manier verrijkt het je leven. Ik heb bijvoorbeeld veel andere ouders leren kennen van een kind met wie iets aan de hand is. Dat zijn, is mijn ervaring, vaak ontzettend leuke en prettige mensen. Je moet jezelf kunnen wegcijferen als

ouder van zo'n kind, ik denk dat het daarmee te maken heeft. Een opgeblazen ego kun je niet gebruiken.'

Het gezinsleven heeft

Schweigman wat minder reislustig gemaakt dan ze altijd was; haar voorstellingen spelen tot in Australië, maar ze hoeft niet overal zelf meer naartoe. Ook minder ambitieus? Schweigman lacht: 'Nou, nee, ik ben heel gedreven. Ik zeg altijd: als het op een dag ophoudt, ga ik gewoon wat anders doen, lichaamswerk bijvoorbeeld. Ik heb voordat ik op de mime-school terechtkwam een jaar geneeskunde gestudeerd. Dat was niets voor mij, ik vond dat het zieke lichaam te veel als een kapotte machine wordt beschouwd. Maar het lichaam is me wel altijd blijven boeien. Vandaar dat het zo'n grote rol in mijn voorstellingen speelt. En vandaar ook dat ik lichaamswerk als plan-B beschouw voor als ik op een dag nul subsidie meer ontvang. Maar ik moet er eerlijk gezegd niet aan denken.' Weer een lach: 'Ik geloof zelf namelijk dat het nogal belangrijk is wat ik doe.'

Val gaat vanavond in première in de Stadsschouwburg in Utrecht. Daarna tournee, zie schweigman.org

